

Дуб І. В.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
четвертого курсу спеціальності 081 Право

Науковий керівник: д.ю.н., професор, заслужений юрист
України, професор кафедри національного, міжнародного
права та правоохоронної діяльності **Стратонов В. М.,**

Херсонський державний університет

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна – це одне з найбільш руйнівних і негативних явищ людської цивілізації. Діти найбільш вразлива категорія людства, особливо це відчутно під час війни коли всі найбільш глибоко і трагічно відчують її наслідки. Ми стали свідками після повномасштабного вторгнення, того що порушуються фізичні, психологічні, соціальні та емоційні права, які негативно позначається на розвитку дитини. Під час війни діти піддаються численним загрозам своєму життю і здоров'ю. Адже вони можуть стати безпосередніми жертвами військових операцій, страждати від голоду, недостатнього медичного обслуговування і поганих санітарних умов. Постійні стреси, позбавлення нормальних умов життя, втрата близьких, все це сильно впливає на психологічний стан дітей і призводить до психологічних травм та тривалої психосоціальної дезадаптації. Тому, питання захисту прав дітей в умовах війни актуальне та складне, а отже потребує детального вивчення, як з боку психології, медицини так і правової сторони. Ми вважаємо, що доцільніше провести наукові дослідження в процесі яких використати комплексний підхід, який повинен бути заснований на об'єднанні таких знань, як право, медичне право та юридична психологія з урахуванням міжнародних стандартів та підходів на основі етичних, національних принципів. Розуміння впливу війни

на життя дітей та розробка ефективних механізмів їх захисту є ключем до створення більш гуманного та справедливого, демократичного суспільства.

Захист дітей під час війни і збройних конфліктів ґрунтується на основі вже діючих правових документів, найбільш важливими з яких є Конвенція ООН про права дитини (1989 р.) [1], Факультативний протокол до Конвенції про права дитини, що стосується участі дітей у збройних конфліктах (2000 р.) [2], Женевська конвенція Про захист цивільного населення під час війни (1949 р.) [3], та Додатковий протокол до Женевських конвенцій (1977 р.) [4].

Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифікована Україною в 1991 році, передбачає, що дитина повинна зростати в сімейному оточенні, в атмосфері щастя і любові для повного та гармонійного розвитку своєї особистості, також дитина повинна бути належним чином підготовлена до самостійного життя в суспільстві, вихована в дусі миру, гідності, свободи, рівності і солідарності. Згідно з Конвенцією, діти визнаються особами, що володіють тими ж правами і свободами, що і дорослі. Якщо в мирний час батьки можуть виконувати свої права і обов'язки в плані догляду за своїми дітьми, їх виховання і освіти, забезпечення гідних умов життя, підготовки до самостійного життя і захисту їх прав та інтересів, то у воєнний час на перший план виходить проблема виживання [1].

Незважаючи на існування численних норм міжнародного права, застосовних під час воєн і збройних конфліктів, права дітей все одно порушуються.

Війна російської федерації проти України, окупація частини української території та активні військові дії мають руйнівні наслідки для цивільного населення, створюють кризові ситуації для сімей та порушують практично всі права дітей в умовах війни. Діти, які страждають від психологічних, фізичних і моральних травм є новим викликом для нашої країни. Згідно з офіційними даними прокуратури України, станом на 20 січня 2024 року від збройної агресії російської федерації проти України 520 дітей загинули та понад 1196 отримали поранення [5].

Злочином проти людяності, порушенням міжнародного гуманітарного права та порушенням положень різних статей Женевських конвенцій (зокрема, порушення пункту 2 статті 50) є систематична депортація українських дітей з їхньої власної території державою-окупантом. Омбудсмен Дмитро Лубінець повідомив про вже понад 19, 5 тис. дітей, які були депортовані з тимчасово окупованої території України до росії [6]. Ця політика спрямована на насильницьку русифікацію та знищення української ідентичності дитини. Депортованих дітей відправляють у віддалені райони росії, де у них вилучаються українські документи, речі і засоби зв'язку, а також видається документ, що забороняє їм залишати територію протягом двох років. Окрім депортації до російської федерації, існує ризик торгівлі людьми та викрадення дітей, доля яких невідома. Це ускладнює пошук і повернення українських дітей.

Важливо, що Україна та Організація Об'єднаних Націй підписали превентивний план щодо захисту прав дітей. Підписання спільного плану з ООН є важливим кроком у реалізації комплексного плану дій Bring Kids Back UA, розробленого за ініціативою Володимира Зеленського. План об'єднує зусилля української влади, іноземних урядів та міжнародних організацій щодо повернення українських дітей, викрадених росією, на батьківщину [7].

Підводячи підсумок, щодо питання прав дітей в умовах війни констатуємо, що правові норми відіграють важливу роль у сучасному світі, де конфлікти та збройні протистояння можуть серйозно вплинути на життя та долю дітей – найбільш вразливих членів суспільства.

Права дитини, закріплені в міжнародних документах, стають невід'ємною частиною всієї системи цінностей і норм, яка покликана захистити підростаюче покоління від наслідків військових конфліктів. Вже визнано, що війна має сильний негативний вплив на всі аспекти життя дітей.

Ефективний захист прав дітей під час війни вимагає спільних зусиль міжнародного співтовариства, держав і неурядових організацій. Важливо розробляти та впроваджувати комплексні програми, спрямовані на

забезпечення безпеки, освіти, психологічної підтримки та реінтеграції дітей, які постраждали від війни та її наслідків.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 01.03.2024).
2. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 01.01.2000 р. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text (дата звернення: 01.03.2024).
3. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 01.03.2024).
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.08.1977 р. *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 01.03.2024).
5. Офіс генпрокурора повідомив, скільки дітей в Україні було поранено внаслідок вторгнення рф. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/20/novyna/suspilstvo/ofis-henprokurora-povidomyv-skilky-ditej-ukrayini-bulo-poraneno-vnaslidok-vtorhnennya-rf> (дата звернення: 01.03.2024).
6. Омбудсмен уточнив, скільки українських дітей депортувала Росія. URL: https://zaxid.net/ombudsmen_utochniv_skilki_ukrayinskih_ditey_deportovala_rosiya_n1575962 (дата звернення: 01.03.2024).
7. Україна та ООН підписали спільний превентивний план щодо запобігання та припинення грубих порушень прав дітей в умовах збройної агресії Росії. *Президент України. Офіційний сайт*. URL:

<https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-ta-oon-pidpisali-spilnij-preventivnij-plan-shodo-za-84953> (дата звернення: 01.03.2024).